

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

POVEZANOST EKSTRAVERZIJE S GLAZBENIM PREFERENCIJAMA

Diplomski rad

Elizabeta Lončar

Mentor: Doc. dr. sc. Ana Butković

Zagreb, 2013.

Sažetak	
Uvod	3
Glazba u svakodnevnom životu	3
Ekstraverzija	4
Ekstraverzija i glazbene preferencije	5
Cilj i problemi istraživanja	9
Metodologija	12
Sudionici	12
Mjerni instrumenti	12
Faktorizacija preferencija glazbenih stilova	13
Postupak	17
Rezultati	18
Deskriptivna analiza podataka	18
Analiza povezanosti ekstraverzije i glazbenih preferencija	20
Rasprava	24
Metodološki nedostaci i preporuke za buduća istraživanja	27
Zaključak	28
Popis literature	29

POVEZANOST EKSTRAVERZIJE S GLAZBENIM PREFERENCIJAMA

(CONNECTION BETWEEN EXTRAVERSION AND MUSIC PREFERENCES)

Elizabeta Lončar

Sažetak

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati povezanost dimenzije ekstraverzije i glazbenih preferencija. Polazišna točka bilo je istraživanje Zweigenhafta (2008), kao i istraživanje provedeno na XX. Ljetnoj psihologijskoj školi (Butković, Vukasović, Bratko, 2010). Istraživanje je provedeno na 341 ispitaniku. Ispitanici su ispunjavali upitnik ličnosti (IPIP-300) i Skalu glazbenih preferencija. Dobivena je trofaktorska struktura za međunarodne stilove i tri faktora za regionalne stilove. Rezultati nisu pokazali povezanost ekstraverzije i njenih faceta s međunarodnim glazbenim stilovima, no prema pretpostavci dobivena je statistički značajna povezanost faktora ekstraverzije i njegovih faceta s regionalnim konvencionalnim i alternativnim stilovima. Rezultati nisu u potpunosti potvrdili nalaze iz referentnih istraživanja i faktorska struktura ponešto je drukčija, no s obzirom na relativno mali broj istraživanja unutar ovog područja (pogotovo kad se u obzir uzme i velika zastupljenost glazbe u svakodnevnom životu) ovi rezultati ipak predstavljaju doprinos, kako cjelokupno tako i u kontekstu našeg područja i populacije gdje je ovakvih istraživanja još manje.

Ključne riječi: ličnost, ekstraverzija, facete, glazbene preferencije

Abstract

The goal of the study was to examine the link between the dimension of extraversion and musical preferences. The starting point was the study by Zweigenhaft (2008) along with the study conducted on the 20th Summer school of psychology (Butković, Vukasović, Bratko, 2010). This study has been conducted on 341 respondents. It included a Personality Inventory (IPIP-300) and a Scale of Musical Preferences. A 3-factor structure was found for the international music genres and also for regional genres. The results do not show a correlation between extraversion and its facets between the international genres, but, confirming the hypothesis, a statistically significant correlation was found between the extraversion factor and with the regional and alternative genres. The results do not completely confirm previous findings of the referred studies and the factor structure is partially different, but in respect to a relatively small amount of studies in this field, and also considering a strong presence of music in everyday life, these results represent a contribution to the field, especially in the context of this region where studies like this are even rarer.

Key words: personality, extraversion, facets, music preferences

Uvod

Glazba u svakodnevnom životu

“Glazba je univerzalna osobina čovječanstva i kroz povijest je igrala značajnu ulogu u životima ljudi na svakom dijelu zemaljske kugle” (Hodges, 1999; str. 29). Glazba je prisutna u svim ljudskim društvima i možemo je smatrati univerzalnom. Prema Blackingu (1995), ona je primarni sustav modeliranja ljudske misli i dio je infrastrukture ljudskog života (str. 223). Danas je svakodnevni život gotovo nemoguće zamisliti bez prisustva glazbe. Ona je neizostavni dio našeg dana bilo da smo kod kuće, idemo u kupovinu, družimo se s prijateljima, koristimo javni prijevoz ili samo slušamo iskrivljene odjeke zvuka iz nečijih slušalica. Tehnologija napreduje vrtoglavom brzinom otvarajući usput nove mogućnosti i čineći pristup informacijama i glazbenoj industriji sve jednostavnijim. S obzirom na to mijenja se i utjecaj te naš odnos prema glazbi, a vrijeme provedeno u njenom slušanju u sve većem je porastu. “Vjerojatno ne postoji nijedna druga ljudska kulturalna aktivnost koja je toliko prožimajuća i koja zadire, oblikuje i često kontrolira toliko mnogo ljudskog ponašanja” (Merriam, 1964; prema Hargreaves i North, 1997).

Iako je prisutna u svim ljudskim društvima, njena evolucijska uloga nije još sasvim razjašnjena. Jedna od teorija je Darwinova, a on smatra da je ljudski kapacitet za glazbu vjerojatno preteča jezične sposobnosti zbog vokalne ekspresije emocija i korisnosti u procesima seksualne selekcije (Cross, 2009). Danas se glazba koristi u brojne svrhe, a jedan od njih može biti i utjecaj na vlastite emocije ili poticaj na razmišljanje. Glazba je stoga prepoznata i kao terapijsko sredstvo, a osim toga, navedeno svojstvo istraživano je među ostalim i u kontekstu potrošačkog ponašanja. Ona je također i centar mnogih socijalnih aktivnosti (npr. odlazak na koncert), a čak i tamo gdje nije primarna komponenta ona je često neizostavna (teško je zamisliti npr. zabavu ili vjenčanje bez glazbe).

Rentfrow i Gosling (2003) u svom su istraživanju pokazali kako ljudi smatraju da glazbene preferencije govore o ličnosti više od knjiga, odjeće ili filmova i zbog toga ih koriste kada iznose informacije o sebi. Osim informacije o psihološkim karakteristikama, one govore i o našim stavovima, vrijednostima, te pripadnosti određenoj društvenoj grupi i vjerovanjima karakterističnima za tu grupu.

Ekstraverzija

Ličnost utječe na mnoge aspekte ljudskog života. Osobine ličnosti moguće je kvantitativno mjeriti te pokazuju određen stupanj situacijske konzistencije (McCrae i Costa, 1999) i stoga su pogodno polazište i oslonac u mnogim istraživanjima. Na nižoj razini nalazimo facete osobina ličnosti. One su konstrukti nižeg reda i međusobno koreliraju, te bliže definiraju svaku od domena ličnosti. Svakodnevno donosimo mnogo različitih procjena o okolini i drugima na temelju vidljivih i dostupnih informacija, a glazbene preferencije osiguravaju podjednaku količinu informacija o pojedincu kao i njegovi hobiji (Rentfrow i Gosling, 2003), a kao tema razgovora javljaju se u preko 50% slučajeva prilikom upoznavanja novih ljudi. Nečije glazbene preferencije mogu odrediti i naš stav prema toj osobi, a to su u svom istraživanju pokazali i Hargreaves i North (1999) čiji su rezultati uputili na zaključak da glazbene preferencije nose informaciju o identitetu. Očita je tendencija da ljude koji dijele naše glazbene preferencije procjenjujemo pozitivno, a one čije preferencije ne odgovaraju našima procjenjujemo negativnije.

Novija istraživanja uglavnom se provode na temelju pet–faktorskog modela ličnosti i on trenutno predstavlja dominantni model unutar psihologije ličnosti. Pet faktora su: ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam ili emocionalna stabilnost i otvorenost. Pet–faktorska struktura ličnosti konzistentno je dobivena u istraživanjima na različitim uzorcima, na temelju različitih formata čestica, u različitim vremenskim intervalima te u različitim jezicima, što se može smatrati potvrdom evolucijskog objašnjenja koje pretpostavlja da, ukoliko su centralni zadaci za ljudsko preživljavanje univerzalni, važne individualne razlike i nazivi za njih također će biti univerzalni (Larsen i Buss, 2008).

Termin ekstraverzija prvi je uveo Jung (1921) u svojoj teoriji ličnosti kako bi opisao varijacije u orijentaciji prema svijetu. On je smatrao kako su ekstraverti više usmjereni prema vanjskom, a introverti (koji se nalaze na drugom kraju ekstraverzija–introverzija kontinuuma) prema svom unutarnjem svijetu. Ekstroverti se vole zabavljati, oživljavaju dosadna okupljanja, imaju velik utjecaj na socijalnu okolinu te stoga često zauzimaju položaj vođe (Jensen–Campbell i Graziano, 2001; prema Larsen i Buss, 2008). Osim društvenosti, neke karakteristike ekstroverta su i asertivnost, aktivnost i razgovorljivost. Vole velike skupine ljudi, optimistični su, dobro raspoloženi i puni energije (Costa i McCrae, 2005). Eysenck (1967; prema Larsen i Buss, 2008) u svojoj teoriji ličnosti pretpostavlja kako biološku osnovu ekstraverzije čini snižena razina kortikalne pobuđenosti.

Osim ekstraverzije kao osobine višeg reda imamo i niz povezanih osobina nižeg reda, faceta, koje ju pobliže definiraju. One predstavljaju bihevioralne i emocionalne karakteristike kao što su društvenost, pozitivne emocije, socijalna dominantnost, a zajedno tvore širi obrazac ponašanja koji zovemo ekstraverzija. Prema petfaktorskom modelu (Costa i McCrae, 2005) dimenzija ekstraverzije sastoji se od ukupno 6 faceta, a one su: toplina, društvenost, asertivnost, aktivnost, traženje uzbuđenja i pozitivne emocije. *Toplinu* karakterizira srdačnost, ljubav prema ljudima i lako stvaranje veza, te je stoga ona najvažnija u pitanjima interpersonalnih odnosa. *Društvenost* označava upravo ono što joj i ime govori, a to je sklonost druženju s drugim ljudima, dok se *asertivnost* odnosi na uvjerljivost i dominantnost i često je dominantna kod ljudi koji postaju vođe grupa. *Aktivnost* predstavlja želju za bavljenjem nekim radom ili aktivnošću i brzim tempom. Faceta *traženja uzbuđenja* karakteristika je osoba koje vole bučnu, aktivnu okolinu i traže neprestana uzbuđenja. *Pozitivne emocije* odnose se na sklonost doživljavanja pozitivnih čuvstava i prema navodima Costae i McCraea (2005), visok rezultat na toj faceti jedan je od najboljih prediktora sreće. Iz ovog kratkog pregleda možemo zaključiti kako je ekstraverzija važna osobina ličnosti koja u našim životima svakodnevno igra vrlo značajnu ulogu.

Ekstraverzija i glazbene preferencije

Među prvima koji su teoretizirali o tome kako glazba može doprinjeti razumjevanju ličnosti bio je Cattell. Vjerovao je kako preferencije određenih glazbenih stilova otkrivaju važne nesvjesne aspekte nečije ličnosti (Cattell i Anderson, 1953; prema Rentfrow i Gosling, 2003). No za razliku od Cattella, većina istraživača glazbene preferencije smatra odrazom specifičnih crta ličnosti. Već kod djece stare osam mjeseci uočeno je da razlike u temperamentu predviđaju razlike u glazbenim preferencijama (Trehuba, Nakata i Bergeson, 2002; prema Butković, Vukasović i Bratko, 2010).

Litle i Zuckerman (1986) u svom istraživanju pokazali su da je traženje uzbuđenja pozitivno povezano s preferencijom glazbenih stilova kao što su rock, heavy metal i punk, a negativno s preferencijama religiozne i filmske glazbe. Također ekstraverzija i psihoticizam, pokazali su se prediktibilnima za preferencije glazbe s izraženijim basom, kao što su rap i dance glazba (McCown i sur., 1997). U istraživanju Rawlingsa, Hodgea, Sherra i Dempsey (1995) korišten je Eysenckov PEN model ličnosti, a rezultati su pokazali pozitivnu povezanost preferencija prema hard rock glazbi s visokom razinom

psihoticizma i impulzivnosti, dok je preferencija prema “mekšim” glazbenim stilovima bila povezana s nižom razinom psihoticizma i ekstraverzije. Objašnjenje možemo potražiti unutar *modela optimalne stimulacije* koji smatra da ljudi odabiru onu glazbu koja im omogućuje postizanje optimalne razine pobuđenosti (Delsing i sur., 2008). Prema tom modelu, ekstraverti će odabirati glazbene stilove koji su pobuđujući, sa snažnim ritmom i brzim tempom, a introverti, koje inače karakterizira visoka razina pobuđenosti, će birati manje stimulirajuću glazbu kako bi izbjegli preveliku pobuđenost. Pearson i Dollinger (2004) ispitivali su povezanost glazbenih preferencija i ličnosti, bazirajući se na Jungovoj tipologiji ličnosti, a rezultati su pokazali da intuitivnost predviđa glazbene preferencije za jazz, soul, funk i klasičnu glazbu, dok ekstraverzija predviđa preferencije za popularnu i rock glazbu. S obzirom na to da rezultati više istraživanja potvrđuju da osobe koje su visoko na ekstraverziji, traženju uzbuđenja i otvorenosti preferiraju intenzivnije glazbene stilove kao što su hard rock, punk, metal, grunge, elektronički jazz ili techno, možemo pretpostaviti da je to zato što navedeni stilovi zadovoljavaju razinu pobuđenosti koja im je potrebna.

Jedan od važnijih doprinosa ispitivanju povezanosti ličnosti i glazbenih preferencija je niz istraživanja Rentfrowa i Goslinga (2003). Oni su stilove organizirali u četiri nezavisne dimenzije: refleksivna i kompleksna, intenzivna i buntovnička, konvencionalna i živahna, te energična i ritmična. Ispitivali su povezanost preferencija glazbenih stilova (mjenjenih STOMP testom, eng. *Short test of music preferences*) s mjerama ličnosti (mjenjenih BFI upitnikom, eng. *Big Five Inventory*), doživljajem sebe (mjenjenih BDI upitnikom, eng. *Beck's depression inventory*; Rosenbergovom skalom samopoštovanja i procjenama na skali Likertovog tipa), te kognitivnim sposobnostima (mjenjenih Wonderlickovim IQ testom). Dobili su zanimljive rezultate, npr, kako ljudi koji odabiru refleksivnu i kompleksnu glazbu ujedno cijene i estetska iskustva, imaju razvijenu maštu i doživljavaju sami sebe kao inteligentne i tolerantne osobe. Njihovi rezultati također su uputili i na pozitivnu korelaciju između refleksivne i kompleksne te intenzivne i buntovničke dimenzije s faktorom otvorenosti. Osim toga, pokazala se pozitivna povezanost između ekstraverzije, ugodnosti i savjesnosti sa živahnom i konvencionalnom dimenzijom, negativna između otvorenosti i živahnog i konvencionalnog faktora, te pozitivna povezanost energične i ritmične domene s ekstraverzijom i ugodnošću (Rentfrow i Gosling, 2003).

Osim Rentfrowa i Goslinga, bitno je spomenuti i Zweigenhaftovo (2008) istraživanje

koje predstavlja svojevrsnu nadogradnju Rentfrowovog i Goslingovog istraživanja. Kao mjera ličnosti u ovom istraživanju korišten je NEO–PI upitnik, a rezultati generalno podupiru nalaze Rentfrowa i Goslinga. Zaključci ovog istraživanja međutim upućuju i na postojanje individualnih razlika u strukturi ličnosti osoba koje preferiraju različite glazbene stilove, čak i kad su ti stilovi unutar iste glazbene dimenzije, te ukazuju kako je osim istraživanja širih dimenzija glazbe nužno i ispitivanje specifičnih glazbenih stilova.

Delsing i suradnici (2008) ispitivali su povezanost glazbenih preferencija i osobina ličnosti kod adolescenata, a faktorskom analizom dobili su četiri dimenzije slične onima Rentfrowa i Goslinga. Nazvali su ih: rock, elitna glazba, urbana glazba i pop/dance. Rezultati su pokazali pozitivnu povezanost ekstraverzije s urbanom i pop/dance glazbom, a negativnu s rock glazbom. Osim modelom optimalne pobuđenosti, ovakve rezultate možemo djelomično tumačiti i pomoću *teorije uporabe i zadovoljenja* Blumlera i Katza (1974), te njenom nadogradnjom Rosengrena, Wennera i Palmgreena (1985). Prema teoriji uporabe i zadovoljenja ljudi preferiraju određenu vrstu glazbe jer očekuju da će tako zadovoljiti određene psihološke i socijalne potrebe (Delsing i sur., 2008). Prema tome će ekstroverti preferirati glazbu koja potiče socijalne interakcije.

Osim stranih treba spomenuti i neka od domaćih istraživanja koja su se bavila povezanosti ličnosti s glazbenim preferencijama. Istraživanje provedeno u sklopu XX. Ljetne psihologijske škole (Butković, Vukasović, Bratko, 2010) bavilo se ispitivanjem glazbenih preferencija, te njihovom povezanosti s ličnosti, psihološkim potrebama, zadovoljstvom životom, samopoštovanjem i konformizmom, te s procjenama važnosti glazbe, religije i nacionalne pripadnosti. Rezultati istraživanja uglavnom podupiru ranije nalaze Rentfrowa i Goslinga (2003) uz iznimku ekstraverzije za koju nije dobivena korelacija ni s jednim od glazbenih stilova. Također, možemo spomenuti i istraživanje Reić Ercegovac i Dobrote (2011) koje se bavilo povezanosti između glazbenih preferencija, sociodemografskih značajki i osobina ličnosti iz petfaktorskog modela. Za razliku od ostalih istraživanja ovdje su eksploratornom faktorskom analizom preferencija glazbenih primjera izdvojena četiri faktora koji upućuju na nešto drugačiju strukturu glazbenih preferencija. Rezultati ovog istraživanja pokazali su da ekstraverzija predviđa sklonost ritmično-plesnoj glazbi što je s obzirom na razinu pobuđenosti ekstroverta i očekivano, te ovakvi glazbeni stilovi vjerojatno najbolje ispunjavaju funkciju glazbe koja je ekstrovertima dominantno usmjerena na društveni kontekst.

Cilj ovog rada je proširiti prethodna istraživanja ispitivanjem povezanosti faceta ekstraverzije kako s različitim glazbenim stilovima, tako i s njihovim faktorima. Ako osobe postignu jednake rezultate na dimenziji ekstraverzije i dalje se mogu razlikovati na razini njenih faceta. Također, ukoliko osobe preferiraju glazbu koja pripada određenom glazbenom faktoru, ne mora značiti da slušaju iste glazbene stilove koji spadaju pod navedeni faktor. S obzirom na to da je većina istraživanja provedena na američkoj populaciji još uvijek je nejasno u kojoj mjeri rezultate možemo generalizirati na druge zemlje i kulture, te je stoga jedan od ciljeva ovog istraživanja dati doprinos domaćim istraživanjima na ovu temu.

Cilj i problemi istraživanja

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati povezanost dimenzije ekstraverzije i njenih faceta s glazbenim preferencijama međunarodnih i regionalnih stilova. U skladu s tim formirani su sljedeći problemi:

1. Ispitati povezanost ekstraverzije i njenih faceta s glazbenim preferencijama za međunarodne i regionalne glazbene faktore.
2. Ispitati povezanost ekstraverzije i njenih faceta s glazbenim preferencijama za pojedine međunarodne i regionalne glazbene stilove.

HIPOTEZE

1. S obzirom na prethodna istraživanja očekivano je postojanje latentne strukture glazbenih stilova i grupiranje u šire faktore. Očekujemo strukturu sličnu onoj prikazanoj u radu Butković, Vukasović i Bratko (2010). Prethodna istraživanja upućuju i na postojanje konzistentne povezanosti osobina ličnosti pet–faktorskog modela s preferencijama prema određenim glazbenim faktorima. Koristeći nazive iz prethodno navedenog rada, možemo očekivati da će faktor ekstraverzije pozitivno korelirati s preferencijom međunarodnog ritmičnog i intenzivnog faktora, a osim toga očekujemo pozitivnu povezanost i s regionalnim konvencionalnim te alternativnim faktorom. Nadalje, očekujemo pozitivnu povezanost za facete traženje uzbuđenja i pozitivne emocije s međunarodnim ritmičnim te regionalnim konvencionalnim faktorom.

2. Osim toga, očekujemo korelacije i na razini pojedinih glazbenih stilova. Tako očekujemo da će faktor ekstraverzije statistički značajno pozitivno korelirati s preferencijom za međunarodne glazbene stilove: pop, rock, rap/hip-hop i jazz, te regionalne stilove: zabavnu, pop i rap/hip-hop glazbu. Na razini faceta očekujemo pozitivnu korelaciju između facete traženje uzbuđenja i preferencije za međunarodnu i regionalnu rock i rap/hip-hop glazbu, te facete asertivnosti i jazz-a. Radi preglednosti navedene hipoteze možemo vidjeti u tablicama 1, 2 i 3.

Tablica 1

Pregled hipoteza o povezanosti faktora ekstraverzije, faceta te međunarodnih i regionalnih glazbenih faktora

		Ekstraverzija	Toplina	Društvenost	Asertivnost	Aktivnost	Traženje uzbuđenja	Pozitivne emocije
Međunarodni glazbeni faktori	Intenzivni	+						
	Ritmični	+					+	+
	Refleksivni							
Regionalni glazbeni faktori	Konvencionalni	+					+	+
	Alternativni	+						
	Refleksivni							

Tablica 2

Pregled hipoteza o povezanosti faktora ekstraverzije, faceta te međunarodnih glazbenih stilova

	Ekstraverzija	Toplina	Društvenost	Asertivnost	Aktivnost	Traženje uzbuđenja	Pozitivne emocije
Klasična							
Jazz	+			+			
Blues							
Alternativni rock							
Rock	+					+	
Metal							
Punk							
Country							
Pop	+						
Religiozna							
Svjetska etno							
Filmska							
Rap/Hip-hop	+					+	
Soul/Funk							
R'n'B							
Elektronička/Dance							
Latino							
Reggae/Ska/Dub							

Tablica 3

Pregled hipoteza o povezanosti faktora ekstraverzije, faceta te regionalnih glazbenih stilova

	Ekstraverzija	Toplina	Društvenost	Asertivnost	Aktivnost	Traženje uzbuđenja	Pozitivne emocije
Rock						+	
Ex-yu							
Pop rock							
Pop	+						
Zabavna	+						
Rap/Hip-hop	+					+	
Funk							
Dance							
Folk/Etno							
Klupska							
Šansone							
Jazz							
Reggae/Dub							
Metal							
Duhovna/Crkvena							
Domoljubna							
Narodna							
Turbo-folk							

Metodologija

Sudionici

U istraživanju je ukupno sudjelovao 341 ispitanik, od kojih 175 ženskih (51.3%) i 166 muških (48.7%) ispitanika. Kao dobni raspon odabrali smo skupinu ispitanika od 20–27 godina ($M=23.56$, $SD=2.08$). Najniža granica od 20 godina odabrana je pod pretpostavkom da su u toj dobi glazbene preferencije većim dijelom formirane i nisu u velikoj mjeri pod utjecajem okoline. Većina znanstvenika smatra da se glazbene preferencije formiraju tijekom odrastanja, te se u dobi od 20.–25. godine života kristaliziraju (Schäfter, 2008). Ova dobna skupina nam je bila i najdostupnija, što je još jedan razlog njenog odabira. Nastojali smo da ispitanici budu heterogeni s obzirom na stupanj obrazovanja, te da postoji podjednaka zastupljenost muškog i ženskog spola. Uzorak je činilo 58 osoba sa završenom srednjom školom, 94 studenta na preddiplomskom studiju, 96 na diplomskom studiju, 6 studenata na višoj i 4 sa završenom višom školom, te 83 osobe sa završenim fakultetom. Od ukupnog broja, 348 ispitanika, neki su isključeni iz obrade zbog nedostatka svih odgovora na Skali glazbenih preferencija što je dovelo do konačnog broja od 341 ispitanika.

Postupak

U provođenju istraživanja sudjelovalo je 6 studenata psihologije, koji su podatke prikupljali individualno od svojih prijatelja i poznanika. Ispitanici su testove rješavali na fakultetima, radnim mjestima i kod kuće. Ispitanicima je na početku objašnjen postupak i svrha istraživanja, te je istaknuto kako je anonimnost zajamčena, a sudjelovanje dobrovoljno. Svi ispitanici ispunjavali su upitnike jednakim redoslijedom. Prvo su odgovarali na nekoliko demografskih pitanja, a potom su ispunili sljedeće mjerne instrumente: IPIP–300 upitnik ličnosti, Skalu glazbenih preferencija koja se sastojala od dva dijela, za međunarodne i regionalne glazbene stilove, te Upitnik korištenja glazbe. Posljednji upitnik nije korišten za ovo istraživanje. Ispunjavanje upitnika u prosjeku je trajalo 40 minuta. Prikupljanje podataka trajalo je od travnja do lipnja 2013. godine.

Mjerni instrumenti

IPIP–300 upitnik ličnosti

Osobine ličnosti mjerene su pomoću IPIP-a (*International Personality Item Pool*; Gold-

berg, 1999; prema Goldberg i sur., 2006; registrirani prijevod na hrvatski JerneiĆ, Galić i Parmač, 2008). Upitnik se sastoji od 300 čestica (60 za svaku dimenziju) izjavnog tipa na koje ispitanici odgovaraju izražavajući stupanj slaganja na skali Likertovog tipa raspona od 1 do 5 (pri čemu je 1 = potpuno netočno, 3 = niti točno niti netočno, 5 = potpuno točno). Rezultati se izražavaju na 5 velikih dimenzija ličnosti: ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam i otvorenost iskustvu, te po 6 faceta svake dimenzije. Primjeri tvrdnji koji se odnose na pojedine dimenzije su: “Lako sklapam prijateljstva” (ekstraverzija), “Za svakog imam lijepu riječ” (ugodnost), “Posao obavljam točno i precizno” (savjesnost), “Lako se uzrujam” (neuroticizam), te “Volim čitati intelektualno izazovno štivo” (otvorenost iskustvu).

Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za faktor ekstraverzije (IPIP–300) je zadovoljavajuća. Dobiveni koeficijent pouzdanosti za dimenziju ekstraverzije u skladu je s prethodnim istraživanjima i iznosi $\alpha=0.92$, dok je pouzdanost za pojedine facete: toplina $\alpha=0.81$, društvenost $\alpha=0.80$, asertivnost $\alpha=0.77$, aktivnost $\alpha=0.61$, traženje uzbuđenja $\alpha=0.78$ i pozitivne emocije $\alpha=0.80$.

Skala glazbenih preferencija

Korištena je Skala glazbenih preferencija konstruirana za potrebe istraživanja XX. Ljetne psihologijske škole (Butković, Vukasović i Bratko, 2010). S obzirom na to da su ostale mjere glazbenih preferencija rađene na stranim uzorcima, uzeli smo skalu koja osim prema međunarodnoj ispituje preferencije i prema domaćoj glazbi koju smo također htjeli uključiti u istraživanje. Navedena skala, osim naziva stilova, sadrži i primjere izvođača unutar pojedinog stila kako bi ispitanicima bilo jasnije što se točno pod kojim stilom podrazumijeva. Korištena mjera sadrži 18 međunarodnih, odnosno 18 regionalnih glazbenih stilova i nekoliko izvođača kao primjer svakog stila (Prilog 1). Zadatak ispitanika bio je da procjene sviđanje svakog od 18 međunarodnih i regionalnih stilova na skali od 0–3, po principu 0 = nemam dovoljno informacija da bih mogao/la procijeniti sviđa li mi se navedeni glazbeni stil, 1 = navedeni glazbeni stil mi se ne sviđa, kad god mogu izbjeći ću njegovo slušanje, 2 = navedeni glazbeni stil mi se sviđa i ponekad ga slušam i 3 = navedeni glazbeni stil mi se izuzetno sviđa, znam puno o njemu, i slušam ga kad god mogu.

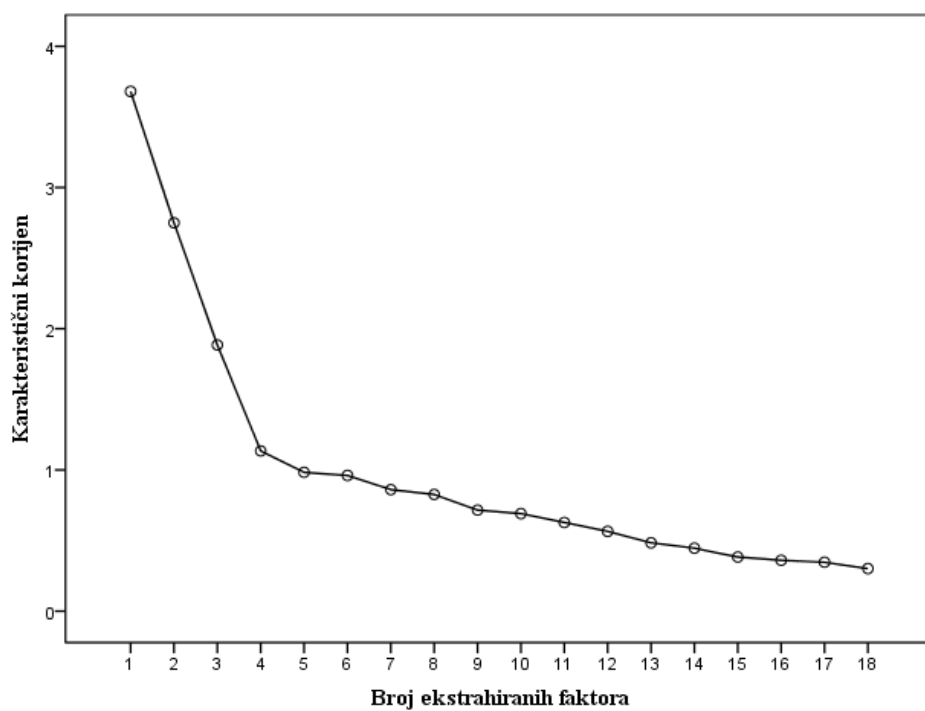
Faktorizacija preferencija glazbenih stilova

U prethodnim istraživanjima pokazala se tendencija glazbenih stilova da se grupiraju u šire kategorije, te smo stoga i mi proveli eksploratornu faktorsku analizu, posebno za međunarodne i regionalne stilove. Za ekstrakciju faktora koristili smo metodu zajedničkih faktora, te kosokutnu rotaciju (direkt oblimin) jer opravdano možemo pretpostaviti međusobnu povezanost širih kategorija glazbenih preferencija. Odluku o broju ekstrahiranih faktora koje zadržavamo donijeli smo na temelju *scree* testa (Cattell, 1966). U našem slučaju test je identificirao model s tri faktora kao optimalni model za međunarodne i tri za regionalne glazbene stilove. Za međunarodne stilove prvotno je ekstrahirano pet faktora (karakteristični korijeni 3.68, 2.75, 1.88, 1.13, 0.98), no nakon trećeg dolazi do većeg pada u veličini karakterističnog korijena, te smo na temelju toga i *scree* testa odlučili zadržati tri faktora (Slika 1). Također, i Zweigenhaft (2008) je u svom istraživanju prvotno ekstrahirao pet faktora, umjesto četiri kao što su dobili Rentfrow i Gosling (2003). Sva tri faktora zajedno objašnjavaju 36.56% varijance, dok pojedinačno prvi faktor međunarodnih glazbenih stilova objašnjava 16.80% ukupne varijance, drugi 12.51%, a treći 7.25% ukupne varijance. Korelacije među faktorima iznose: između prvog i drugog faktora 0.11, prvog i trećeg 0.32, te između drugog i trećeg faktora -0.003.

Za regionalne stilove također je prvotno ekstrahirano pet faktora (karakteristični korijeni 4.53, 2.60, 1.90, 1.22, 1.14), no nakon analize *scree* testa (Slika 2) odlučili smo se za tri faktora. Zajedno sva tri faktora objašnjavaju 40.64% varijance. Pojedinačno prvi faktor objašnjava 22.45% ukupne varijance, drugi 10.80%, a treći 7.40% ukupne varijance. Korelacija prvog i drugog faktora bila je 0.08, prvog i trećeg 0.04, te drugog i trećeg 0.15.

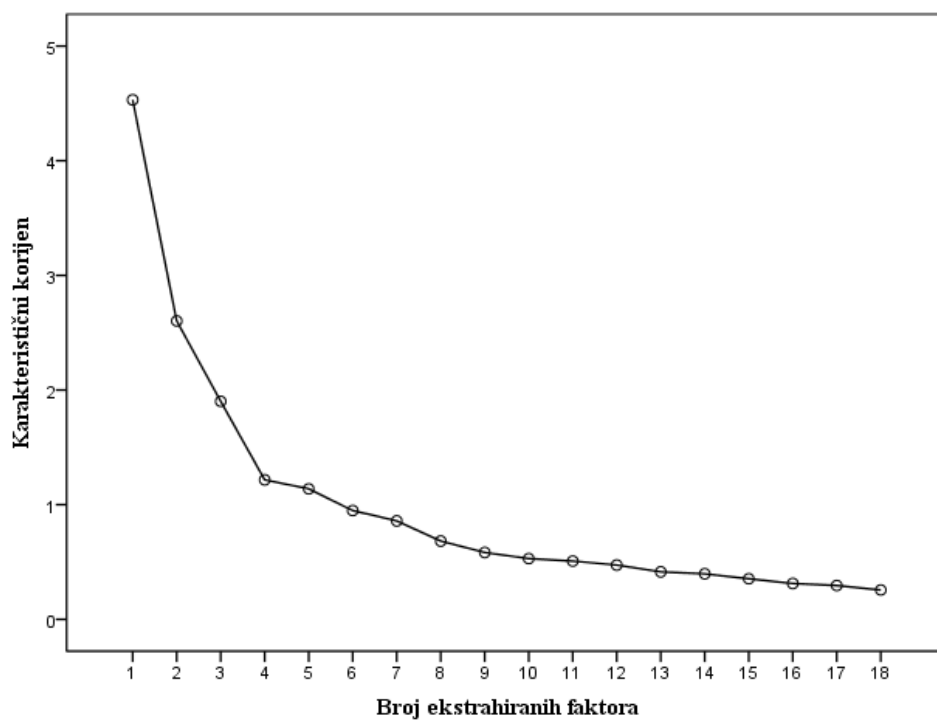
Slika 1

Scree dijagram dobiven pri ekstrakciji faktora za međunarodne stilove

Slika 2

Scree dijagram dobiven pri ekstrakciji faktora za regionalne stilove

Ekstrakcijom faktora došli smo do vrlo sličnih rezultata kao u prethodnim istraživanjima, uz iznimku religiozne glazbe koja nije svrstana ni u jedan od faktora i reggae/ska/dub stila, te smo stoga preuzeli i nazive faktora dobivenih u istraživanju na XX. Ljetnoj psihologijskoj školi (Butković, Vukasović i Bratko, 2010). Prvi faktor nazvan je “međunarodni refleksivni stil”, a obuhvaća blues, jazz, klasičnu, svjetsku etno glazbu i country. Drugi faktor nazvan je “međunarodni ritmični stil” i uključuje r’n’b, pop, soul/funk, rap/hip–hop i latino glazbu, a treći faktor “međunarodni intenzivni stil” i sadržava alternativni rock, rock, metal, punk, elektroničku/dance glazbu, te reggae/ska/dub (Tablice 4 i 5).

Tablice 4 i 5

Matrica faktorske strukture i faktorskog sklopa međunarodnih glazbenih stilova

	f1	f2	f3		f1	f2	f3
Blues	0.74			Blues	0.77		
Jazz	0.75			Jazz	0.75		
Klasična	0.46			Svjetska etno	0.55		
Svjetska etno	0.56			Klasična	0.46		
Country	0.36			Country	0.31		
Religiozna				Religiozna			
Glazba iz filmova				Glazba iz filmova			
R’n’B		0.82		R’n’B		0.84	
Pop		0.67		Pop		0.67	
Soul/Funk	0.37	0.47		Latino		0.62	
Rap/Hip-hop		0.47		Rap/Hip-hop		0.48	
Latino		0.61		Soul/Funk	0.33	0.43	
Alternativni rock	0.31		0.74	Alternativni rock			0.71
Punk			0.65	Punk			0.71
Rock	0.37		0.66	Metal			0.63
Metal			0.61	Rock			0.60
Elektronička/Dance			0.44	Elektronička/Dance			0.41
Reggae/Ska/Dub			0.39	Reggae/Dub/Ska			0.35

Također u skladu s istraživanjem u Ljetnoj školi (Butković, Vukasović i Bratko, 2010) i kod nas su se za regionalne glazbene stilove izdvojila tri faktora. Prvi faktor regionalnih glazbenih stilova nazvali smo (iako je struktura ponešto drugačija), također prema prethodnom istraživanju “regionalni konvencionalni stil”, a obuhvaća pop, zabavnu, klapsku,

dance, narodnu, domoljubnu, duhovnu crkvenu i turbo folk glazbu. Drugi faktor nazvan je “regionalni alternativni stil” i uključuje rock, pop rock, ex–yu, reggae/dub, rap/hip–hop i funk. Treći faktor nazvali smo “regionalni refleksivni stil” i sastoji se od jazz, šansona, te folklor/etno glazbe, dok se metal glazba nije smjestila ni u jedan od faktora. Rezultati faktorske analize za regionalne glazbene stilove prikazani su u Tablicama 6 i 7.

Tablice 6 i 7

Matrica faktorske strukture i faktorskog sklopa regionalnih glazbenih stilova

	f1	f2	f3		f1	f2	f3
Pop	0.71			Zabavna	0.78		
Pop Rock	0.46	0.65		Narodna	0.77		
Zabavna	0.78			Dance	0.73		
Klupska	0.68			Pop	0.70		
Dance	0.73			Klupska	0.67		
Duhovna/Crkvena	0.37			Domoljubna	0.65		
Rock		0.70		Turbo-folk	0.56		
Ex-Yu		0.64		Duhovna/Crkvena	0.36		
Reggae/Dub		0.46		Rock		0.73	
Rap/Hip-hop		0.42		Pop-rock	0.42	0.66	
Funk		0.47		Ex-yu		0.62	
Metal				Reggae/Dub		0.46	
Jazz			0.56	Funk		0.44	
Šansone			0.54	Rap/Hip-hop		0.42	
Folk/Etno			0.66	Folk/Etno			0.67
Narodna	0.77			Jazz			0.56
Turbo-folk	0.56			Šansone			0.51
Domoljubna	0.64			Metal			

Rezultati

Deskriptivna analiza podataka

Kako bismo mogli provesti daljnju analizu podataka, provedena je deskriptivna analiza međunarodnih i regionalnih stilova i faceta ekstraverzije. Proveden je i Kolmogorov–Smirnovljev test normalnosti distribucija čije je zadovoljenje jedan od preduvjeta za upotrebu parametrijskih statističkih postupaka. U slučaju ekstraverzije i njenih faceta kriterij normalnosti je zadovoljen. Distribucije preferencija međunarodnih i regionalnih glazbenih stilova nisu zadovoljile kriterij normalnosti, no vjerojatno glazbene preferencije za pojedine žanrove u populaciji ni inače nisu normalno distribuirane. Pokriven je cijeli teoretski raspon rezultata od 0–3.

U Tablicama 8 i 9 nalaze se rezultati provedenih testova – vrijednosti aritmetičkih sredina i standardnih devijacija, te rezultati Kolmogorov–Smirnovljevog testa.

Tablica 8
Prikaz aritmetičkih sredina i rezultata testiranja normaliteta distribucija ($N = 341$)

	Ekstraverzija	Toplina	Društvenost	Asertivnost	Aktivnost	Traženje uzbuđenja	Pozitivne emocije
<i>M</i>	206.56	36.34	33.06	34.05	31.45	33.27	38.39
<i>SD</i>	24	5.55	6.23	5.33	4.49	6.12	5.61
Min	122	16	12	17	18	15	13
Max	271	49	48	50	44	50	50
Raspon	149	33	36	33	26	35	37
Kolmogorov-Smirnov Z vrijednost	1.02	1.31	1.05	1.23	1.25	1	1.48
<i>p</i>	0.25	0.07	0.22	0.10	0.09	0.27	0.03

Tablica 9

Prikaz aritmetičkih sredina i rezultata testiranja normaliteta distribucija međunarodnih i regionalnih glazbenih stilova ($N = 341$)

		<i>M</i>	<i>SD</i>	Min	Max	Raspon	Kolmogorov-Smirnov Z vrijednost
Međunarodni stilovi	Klasična	1.46	0.86	0	3	3	6.15*
	Jazz	1.45	0.96	0	3	3	5.24*
	Blues	1.61	0.94	0	3	3	5.68*
	Alternativni rock	1.95	0.98	0	3	3	4.33*
	Rock	2.41	0.69	0	3	3	5.87*
	Metal	1.56	0.92	0	3	3	4.59*
	Punk	1.57	0.90	0	3	3	4.20*
	Country	1.48	0.90	0	3	3	4.81*
	Pop	1.92	0.77	0	3	3	4.87*
	Religiozna	0.86	0.83	0	3	3	4.46*
	Svjetska etno	1.20	1.02	0	3	3	4.57*
	Filmska	1.89	0.89	0	3	3	6.16*
	Rap/Hip-hop	1.53	0.82	0	3	3	4.25*
	Soul/Funk	1.77	0.85	0	3	3	5.81*
	R'n'b	1.75	0.88	0	3	3	3.93*
	Elektronička/Dance	1.89	0.96	0	3	3	4.09*
	Latino	1.56	0.87	0	3	3	4.35*
	Reggae/Ska/Dub	1.59	0.93	0	3	3	4.92*
Regionalni stilovi	Rock	2.22	0.77	0	3	3	4.61*
	Ex-yu	2.11	0.86	0	3	3	4.25*
	Pop rock	1.99	0.84	0	3	3	3.89*
	Pop	1.66	0.85	0	3	3	4.42*
	Zabavna	1.53	0.82	0	3	3	5.87*
	Rap/Hip-hop	1.89	0.78	0	3	3	5.22*
	Funk	1.63	0.85	0	3	3	4.74*
	Dance	1.40	0.74	0	3	3	6.12*
	Folk/Etno	0.96	0.87	0	3	3	4.41*
	Klupska	1.48	0.95	0	3	3	4.15*
	Šansone	1.09	0.84	0	3	3	4.48*
	Jazz	0.96	0.88	0	3	3	4.03*
	Reggae/Dub	1.53	0.94	0	3	3	4.43*
	Metal	0.82	0.81	0	3	3	4.56*
	Duhovna/Crkvena	0.88	0.75	0	3	3	5.10*
	Domoljubna	1.18	0.71	0	3	3	7.07*
	Narodna	1.35	0.79	0	3	3	6.23*
	Turbo-folk	1.09	0.62	0	3	3	7.50*

* $p < 0.01$

Prijašnja istraživanja pokazala su da postoji razlika u glazbenim preferencijama kod muškaraca i žena, te smo stoga provjerili postoji li navedena razlika i u našem istraživanju. Statistički značajna razlika dobivena je samo kod preferencija za međunarodni ritmični stil, $t(339)=3.55$, $p=0.00$, gdje su žene ($M=9.07$, $SD=2.87$) iskazale veće preferencije za međunarodni ritmični stil nego muškarci ($M=7.98$, $SD=2.84$). Isti podaci dobiveni su i u ljetnoj školi (Butković i sur., 2010). Zbog velikog broja usporedbi, u cijeloj obradi rezultata uzeli smo kao razinu značajnosti vrijednost $p<0.01$. Rezultate možemo vidjeti u Tablici 10.

Tablica 10

Razlike u glazbenim preferencijama s obzirom na spol

		Spol	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i> (339)
Međunarodni	Refleksivni	Ž	7.23	3.05	0.21
		M	7.16	3.33	
	Ritmični	Ž	9.07	2.87	3.55*
		M	7.98	2.84	
	Intenzivni	Ž	11.04	3.37	0.29
		M	10.93	3.82	
Regionalni	Konvencionalni	Ž	10.83	4.49	1.08
		M	10.31	4.33	
	Alternativni	Ž	11.51	3.34	0.90
		M	11.19	3.28	
	Refleksivni	Ž	3.15	2.02	1.26
		M	2.88	1.92	

* $p < 0.01$

Za razliku po spolu u preferencijama pojedinačnih glazbenih stilova statistički značajnu razliku primjećujemo samo kod preferencija za međunarodne stilove i to: pop ($t(339)=3.79$, $p=0.00$), r'n'b ($t(339)=3.93$, $p=0.00$) i latino stil ($t(339)=4.47$, $p=0.00$). Sva tri navedena stila preferirao je više ženski spol, dok za regionalne glazbene stilove nije bilo statistički značajnih razlika u preferencijama s obzirom na spol.

Analiza povezanosti ekstraverzije i glazbenih preferencija

S obzirom na postavljeni problem potrebno je istražiti povezanost između faktora ekstraverzije te pojedinih glazbenih faktora i stilova. Ispitana je povezanost faktora ekstraverzije, kao i njegovih faceta s preferencijama za određene glazbene stilove. S obzirom

na to da nije dobivena niti jedna druga značajna razlika između muškaraca i žena na razini kategorija glazbenih stilova, korelacije preferencija glazbenih stilova s ekstraverzijom i njenim facetama računali smo na razini cijelog uzorka, osim u slučaju međunarodnih ritmičnih stilova. U tom slučaju povezanosti smo računali posebno za muške i posebno za ženske ispitanike. U Tablici 11 prikazane su dobivene korelacije.

Tablica 11
Korelacije ekstraverzije i njenih 6 faceta s međunarodnim i regionalnim glazbenim faktorima

			Ekstraverzija	Toplina	Društvenost	Asertivnost	Aktivnost	Traženje uzbuđenja	Pozitivne emocije
Međunarodni glazbeni faktori	Intenzivni		0.02	-0.06	-0.03	0.07	-0.03	0.15*	-0.05
	Ritmični	M	0.16	0.16	0.18	0.15	0.10	0.00	0.09
		Ž	0.02	0.03	0.02	0.04	0.13	-0.10	-0.10
	Refleksivni		0.02	0.00	-0.06	0.13	0.03	0.03	-0.03
Regionalni glazbeni faktori	Konvencionalni		0.13	0.13	0.18*	-0.01	0.12	0.02	0.14*
	Alternativni		0.23*	0.19*	0.19*	0.14*	0.17*	0.09	0.20*
	Refleksivni		0.01	-0.02	-0.04	0.06	0.05	0.02	-0.01

* $p < 0.01$

Kao što možemo primjetiti, za dimenziju ekstraverzije nismo dobili statistički značajnu povezanost s međunarodnim glazbenim stilovima unatoč očekivanjima. Statistički značajna korelacija faktora ekstraverzije dobivena je samo s regionalnim alternativnim stilom ($r=0.23, p<0.01$). Faceta topline statistički značajno korelira s regionalnim alternativnim stilom ($r=0.19, p<0.01$), faceta društvenosti s regionalnim konvencionalnim ($r=0.18, p<0.01$) i alternativnim stilom ($r=0.19, p<0.01$), faceta asertivnosti s regionalnim alternativnim stilom ($r=0.19, p<0.01$), faceta aktivnosti s regionalnim alternativnim stilom ($r=0.17, p<0.01$), traženje uzbuđenja s međunarodnim intenzivnim stilom ($r=0.15, p<0.01$), te faceta pozitivnih emocija s regionalnim konvencionalnim ($r=0.14, p<0.01$) i alternativnim stilom ($r=0.20, p<0.01$). Kao što možemo primjetiti, unatoč predviđanjima nismo dobili statistički značajnu povezanost faktora ekstraverzije i njegovih faceta s međunarodnim glazbenim stilovima, izuzev facete traženja uzbuđenja i preferencija

za međunarodni intenzivni stil, no rezultati su pokazali povezanost gotovo svih faceta i faktora ekstraverzije s regionalnim alternativnim stilom.

Za faktor ekstraverzije nije dobivena statistički značajna povezanost ni s jednim od stilova. S međunarodnim glazbenim stilovima povezane su samo facete društvenost: s metal ($r=-0.17$, $p<0.01$) i klasičnom glazbom ($r=-0.16$, $p<0.01$), asertivnost: s jazz ($r=0.18$, $p<0.01$) i soul/funk ($r=0.15$, $p<0.01$), toplina: s metal ($r=-0.16$, $p<0.01$), te traženje uzbuđenja s elektroničkom/dance glazbom ($r=0.15$, $p<0.01$).

Tablica 12

Korelacije ekstraverzije i njenih faceta s međunarodnim glazbenim stilovima

	Ekstraverzija	Toplina	Društvenost	Asertivnost	Aktivnost	Traženje uzbuđenja	Pozitivne emocije
Klasična	-0.07	-0.05	-0.16*	0.05	-0.02	-0.08	-0.04
Jazz	0.06	0.00	-0.04	0.18*	0.05	0.07	0.03
Blues	0.05	0.05	-0.01	0.13	-0.01	0.07	-0.01
Alternativni rock	-0.01	-0.05	-0.04	0.07	-0.06	0.08	-0.04
Rock	0.04	0.01	-0.04	0.06	-0.07	0.11	0.06
Metal	-0.10	-0.16*	-0.17*	-0.02	-0.06	0.08	-0.10
Punk	-0.04	-0.08	-0.05	0.04	-0.03	0.05	-0.09
Country	0.04	0.04	0.04	0.04	0.05	0.04	-0.03
Pop	0.06	0.08	0.08	0.05	0.05	-0.07	0.08
Religiozna	0.05	-0.01	0.07	0.12	0.09	0.01	-0.05
Svjetska etno	-0.03	-0.04	-0.04	0.05	0.01	-0.01	-0.06
Filmska	0.08	0.08	-0.03	0.12	0.04	0.04	0.08
Rap/Hip-hop	0.02	0.03	-0.02	0.03	0.03	-0.00	0.03
Soul/Funk	0.07	0.07	0.06	0.15*	0.07	-0.04	0.01
R'n'b	0.07	0.06	0.12	0.04	0.12	-0.07	0.04
Elektronička/ Dance	0.08	-0.01	0.08	0.10	0.01	0.15*	-0.02
Latino	0.05	0.05	0.09	0.01	0.13	-0.06	0.00
Reggae/Ska/ Dub	0.09	0.07	0.09	0.02	0.07	0.12	0.02

* $p<0.01$

Faktor ekstraverzije statistički značajno korelira samo s preferencijama za regionalne glazbene stilove i to: rock ($r=0.14, p<0.01$), ex-yu ($r=0.15, p<0.01$), pop rock ($r=0.17, p<0.01$), funk ($r=0.14, p<0.01$), reggae/dub/ska ($r=0.16, p<0.01$). S regionalnim glazbenim stilovima povezane su sve facete osim traženja uzbuđenja. Faceta topline statistički značajno korelira s preferencijama za pop rock ($r=0.15, p<0.01$), pop ($r=0.15, p<0.01$) i reggae/dub/ska glazbu ($r=0.15, p<0.01$), društvenost s narodnom ($r=0.15, p<0.01$), klapskom ($r=0.16, p<0.01$), zabavnom ($r=0.17, p<0.01$), pop ($r=0.16, p<0.01$), pop rock ($r=0.15, p<0.01$) i reggae/dub glazbom ($r=0.14, p<0.01$), asertivnost s ex-yu glazbenim stilom ($r=0.15, p<0.01$), aktivnost s klapskom ($r=0.16, p<0.01$), zabavnom ($r=0.14, p<0.01$), pop ($r=0.17, p<0.01$) i pop rock ($r=0.18, p<0.01$) glazbom, te faceta pozitivnih emocija s pop ($r=0.15, p<0.01$), pop rock ($r=0.19, p<0.01$), narodnom ($r=0.15, p<0.01$) i rock glazbom ($r=0.17, p<0.01$). Rezultati možemo vidjeti u Tablici 13.

Tablica 13

Korelacije ekstraverzije i njenih faceta s regionalnim glazbenim stilovima

	Ekstraverzija	Toplina	Društvenost	Asertivnost	Aktivnost	Traženje uzbuđenja	Pozitivne emocije
Rock	0.14*	0.12	0.10	0.09	0.06	0.07	0.17*
Ex-yu	0.15*	0.10	0.12	0.15*	0.13	0.05	0.12
Pop-rock	0.17*	0.15*	0.15*	0.07	0.18*	0.02	0.19*
Pop	0.13	0.15*	0.16*	0.02	0.17*	-0.07	0.15*
Zabavna	0.13	0.09	0.17*	-0.01	0.14*	0.02	0.14
Rap/Hip-hop	0.12	0.13	0.11	0.04	0.12	0.04	0.10
Funk	0.14*	0.11	0.12	0.09	0.09	0.08	0.11
Dance	0.11	0.09	0.13	-0.04	0.08	0.07	0.12
Folk/Etno	0.06	-0.01	0.04	0.09	0.03	0.08	0.02
Klupska	0.13	0.11	0.16*	0.04	0.16*	0.00	0.10
Šansone	0.01	-0.01	-0.03	0.03	0.06	0.02	0.00
Jazz	-0.05	-0.04	-0.10	0.01	0.02	-0.06	-0.03
Reggae/Dub	0.16*	0.15*	0.14*	0.11	0.09	0.10	0.09
Metal	0.00	-0.01	-0.02	0.03	0.04	0.04	-0.06
Duhovna crkvena	0.03	0.08	0.03	0.04	0.09	-0.09	0.00
Domoljubna	0.05	0.05	0.09	-0.05	-0.01	0.04	0.07
Narodna	0.12	0.11	0.15*	-0.03	0.02	0.08	0.15*
Turbo folk	0.04	0.02	0.07	-0.04	-0.03	0.05	0.07

* $p<0.01$

Rasprava

S obzirom na veliku zastupljenost glazbe u svakodnevnom životu, iznenađuje relativno mali broj istraživanja na ovu temu. Stoga smo u sklopu ovog istraživanja pokušali ispitati povezanost faktora ekstraverzije i njegovih faceta (toplina, društvenost, asertivnost, aktivnost, traženje uzbuđenja i pozitivne emocije) s preferencijama za međunarodne i regionalne glazbene faktore, te posebno za međunarodne i regionalne glazbene stilove. Iako nam rezultati prethodnih istraživanja nude dobar temelj za daljnje analize, rezultati dobiveni u ovom istraživanju ne podudaraju se u potpunosti s ranijim nalazima. Rentfrow i Gosling (2003) na temelju S.T.O.M.P. testa dobili su četiri faktora. U ovom istraživanju dobivena je trofaktorska struktura, što se slaže s rezultatima dobivenim u XX. Ljetnoj školi (Butković, Vukasović i Bratko, 2010), uz poneke razlike unutar samih faktora. Za međunarodne glazbene preferencije, prvi faktor zove se međunarodni refleksivni stil i obuhvaća blues, jazz, klasičnu, svjetsku etno i country glazbu, a od strukture dobivene u XX. Ljetnoj školi (Butković, Vukasović i Bratko, 2010) razlikuje se po nedostatku religioznog i reggae/ska/dub stila. Drugi faktor je međunarodni ritmični i uključuje r'n'b, pop, soul/funk, rap/hip–hop i latino stil i strukturno je identičan onome dobivenom u XX. Ljetnoj školi (Butković, Vukasović i Bratko, 2010) i vrlo sličan faktoru dobivenom u istraživanju Rentfrowa i Goslinga (2003), te Delsinga i sur. (2008). Treći međunarodni faktor je intenzivni i on okuplja alternativni rock, punk, rock, metal, dance i reggae/ska/dub stilove i neznatno se razlikuje od prethodnog istraživanja (Butković, Vukasović i Bratko, 2010) u dodatku reggae/ska/dub stila. Također, ispitali smo i preferencije za regionalne faktore i dobili također trofaktorsku strukturu. Prvi je regionalni konvencionalni i uključuje pop, zabavnu, klapsku, dance, narodnu, domoljubnu, duhovnu crkvenu i turbo–folk glazbu. Drugi faktor je regionalni alternativni, a u njemu se nalaze rock, pop rock, ex–yu, reggae/dub, rap/hip–hop i funk i odlično se poklapa s prethodnim nalazima. Treći faktor je regionalni refleksivni stil i obuhvaća folklor/etno, šansone i jazz.

Problem ovog istraživanja bio je ispitati povezanost osobine ekstraverzije, njenih faceta i glazbenih preferencija. Hipoteze o povezanosti ekstraverzije i pojedinih faceta s međunarodnim i regionalnim glazbenim stilovima postavljene su na temelju rezultata prethodnih istraživanja, npr. istraživanja Zweigenhafta (2008). Očekivana pozitivna povezanost ekstraverzije s međunarodnim intenzivnim i ritmičnim faktorima nije potvrđena, kao ni

ikakva povezanost faktora ekstraverzije s međunarodnim glazbenim faktorima. Osim toga, očekivana je i povezanost facete traženja uzbuđenja i pozitivnih emocija s međunarodnim ritmičnim faktorom, no ta povezanost se također nije pokazala statistički značajnom. Za facetu traženja uzbuđenja dobivena je statistički značajna pozitivna povezanost s međunarodnim intenzivnim faktorom. Na razini pojedinih glazbenih stilova predviđene pozitivne korelacije ekstraverzije s pop, rock, rap/hip–hop glazbom nisu se pokazale značajnima, kao ni korelacija facete traženja uzbuđenja s preferencijama za rock i rap/hip–hop glazbu. Umjesto toga, faceta društvenosti statistički značajno negativno korelira s preferencijama za metal i klasičnu glazbu, dok smo za facetu asertivnosti dobili očekivanu pozitivnu povezanost s preferencijama za jazz glazbu.

Pretpostavke o povezanosti ekstraverzije i faceta s regionalnim stilovima konstruirane su na temelju rezultata dobivenih na međunarodnim stilovima. Očekivali smo povezanost ekstraverzije s regionalnim konvencionalnim i alternativnim faktorom što je i potvrđeno. Također, očekivana je i pozitivna korelacija facete traženja uzbuđenja i pozitivnih emocija s regionalnim konvencionalnim faktorom od kojih je samo kod facete pozitivnih emocija pronađena statistički značajna povezanost. Osim pretpostavljenih, značajne su nam se pokazale još neke korelacije vezane za regionalne stilove što je velika razlika u odnosu na istraživanje provedeno u Ljetnoj školi (Butković, Vukasović i Bratko, 2010) gdje za faktor ekstraverzije nije dobivena nikakva statistički značajna povezanost faktora ekstraverzije s bilo kojim od stilova. Tako, osim s navedenim, regionalni konvencionalni faktor značajno korelira s facetama društvenost i aktivnost, dok alternativni faktor statistički značajno korelira s facetama topline, društvenosti, aktivnosti i pozitivnih emocija. Na razini pojedinačnih stilova, osim očekivane pozitivne povezanosti faktora ekstraverzije s rock, pop–rock, te funk stilom pokazala se još i značajna povezanost s ex–yu i reggae/dub stilom. Faceta topline pozitivno korelira s pop–rock i reggae/dub stilom, faceta društvenosti s narodnom, klapskom, zabavnom, pop i pop–rock glazbom, asertivnost s ex–yu, faceta aktivnosti s klapskom, zabavnom, pop i pop–rock, pozitivne emocije s pop–rock, rock i ex–yu glazbom dok se za facetu traženja uzbuđenja nije pokazala statistički značajna korelacija ni s jednim od stilova što nije u skladu s očekivanim.

Kao što možemo vidjeti u ranije priloženim rezultatima, sve dobivene korelacije ekstraverzije, njenih faceta, te međunarodnih i regionalnih glazbenih faktora i glazbenih stilova, iako statistički značajne, su niske. Stoga je potreban oprez pri njihovoj interpretaciji i

donošenju zaključaka.

Iako niske, dobivene korelacije ipak potvrđuju neke od početnih pretpostavki. Dobivene povezanosti možemo tumačiti pomoću teorije optimalne stimulacije prema kojoj ekstroverti, koji imaju nisku razinu pobuđenosti, imaju veću sklonost korištenju glazbe kao pozadinske, pogotovo uz obavljanje neke monotone aktivnosti, te stoga biraju glazbu koja je visoko pobuđujuća (Dollinger, 1993; Little & Zuckerman, 1986). S obzirom na to da ekstraverti glazbu koriste za poticanje pobuđenosti, posebno tijekom monotonih i jednoličnih aktivnosti, ne iznenađuje povezanost ekstraverzije s energičnom i plesnom glazbom (Reić Ercegovac i Dobrota, 2011). Osim toga, ekstrovertima odgovara glazba koja ne zahtjeva potpuni emocionalni ili kognitivni angažman, koja je homogena, energična, senzualna, vokalna je i brzog ritma (Rentfrow i Gosling, 2006). Iako za međunarodne glazbene stilove uglavnom nismo našli statistički značajne povezanosti s ekstraverzijom ili njenim facetama, kod regionalnih glazbenih stilova pronađene su povezanosti sa stilovima kao što su pop, pop-rock, zabavna, reggae/dub glazba, što je u skladu s gore navedenom teorijom. Pored toga, ovi glazbeni stilovi vjerojatno najbolje ispunjavaju funkciju glazbe koja je ekstravertima dominantno usmjerena na društveni kontekst. Dollinger (1993) je utvrdio značajnu povezanost ekstraverzije s preferencijom jazz glazbe, koju je zbog njezinih značajki, u prvom redu kontinuirane improvizacije, moguće dovesti u vezu s visokom razinom pobuđenosti koja je tipična za ekstroverte. U prethodnim istraživanjima preferencija za jazz statistički je značajno korelirala s facetom asertivnosti što smo dobili i u ovom istraživanju. Jedan od načina tumačenja je i preko teorije uporabe i zadovoljenja prema kojoj ljudi slušaju određenu vrstu glazbe očekujući da će tako zadovoljiti neke psihološke i socijalne potrebe (Delsing i sur., 2008). Ekstroverti imaju potrebu za društvom, interpersonalnim kontaktom i općenito socijalizacijom, te prema navedenoj teoriji možemo pretpostaviti da će ekstroverti, čija je karakteristika da vole biti u društvu drugih ljudi, preferirati stilove koje voli većina ljudi (npr. međunarodni ritmični ili regionalni konvencionalni stil), te glazbu koja svira u klubovima, na okupljanjima i sl. Takva im vrsta glazbe među ostalim pruža i osjećaj pripadnosti široj skupini ljudi.

Dobivena razlika u preferencijama s obzirom na spol također je očekivana, no za razliku od prethodnih istraživanja kod nas je statistički značajna razlika u preferencijama potvrđena samo za međunarodni ritmični stil i tri pojedina glazbena stila (pop, r'n'b i latino) koja ulaze u taj širi faktor, a preferira ih više ženska nego muška populacija. To je u skladu

i s prethodnim istraživanjima. Christensen i Peterson (1988) u istraživanju na populaciji američkih studenata utvrdili su da žene više preferiraju *mainstream* pop, suvremeni ritam i blues, soul, disco kasnih 70-ih, te gospel, dok muškarci iskazuju veću sklonost prema južnjačkoj rock, psihodeličnoj i blues glazbi. Iako je u drugim istraživanjima i tokom vremena došlo do nekih promjena u spolnim razlikama i preferencijama, muškarci uglavnom pokazuju veću preferenciju za rock i heavy rock, dok žene preferiraju lakšu glazbu, pogotovo pop. Rezultati nekih istraživanja pokazuju i da djevojke osim mainstream i pop glazbe preferiraju i folk, klasičnu te plesno orijentiranu glazbu (Zillman i Gan, 1997). Također, prema Scwartzu i Foutsu (2003) tekstovi pjesama u lakšoj popularnoj glazbi uglavnom su fokusirani na emocije i odnose s drugima što je i briga mladih žena.

Rezultati istraživanja o glazbenim preferencijama ekstroverata mogu nam poslužiti kako bi ekstrovertima umanjili dosadu tokom monotonih zadataka, postigli optimalnu razinu pobuđenosti, te povećali efikasnost u raznim situacijama. Isto tako, poznavanje glazbenih preferencija određene skupine ljudi može biti korisno i u marketinške svrhe.

Metodološki nedostaci i preporuke za buduća istraživanja

Postojeće razlike u rezultatima u odnosu na prethodna istraživanja, kao i niska razina korelacija, možda su posljedica i nekih metodoloških nedostataka ovog istraživanja. Uzorak na kojemu su prikupljeni podaci je prigodan, ispitivači su upitnike dijelili prijateljima i poznanicima, što je moglo ograničiti raspon glazbenih preferencija ispitanika. S obzirom na to da društvo utječe na glazbene preferencije, odnosno ljudi uglavnom slušaju glazbu kao i njihovi prijatelji, moguće je da nismo zahvatili dovoljan broj ljudi s određenim glazbenim preferencijama. Stoga, jedna od preporuka za buduća istraživanja je da uzorak bude slučajan, a ne prigodan. U budućim istraživanjima također bi se moglo uključiti i širi raspon dobi što bi potencijalno promijenilo strukturu rezultata. Osim toga, procjenjivanje glazbenih preferencija bi možda bilo bolje ukoliko bi ispitanici mogli čuti pjesme reprezentativne za određeni stil. Moguće je da su izvođači navedeni u zagradama ispitanike previše usmjerili na upravo te izvođače pa su teže razmišljali o cijelom stilu. Ovakvi rezultati i faktorska struktura glazbenih stilova koja je ponešto drugačija od one dobivene u prethodnim istraživanjima ukazuju nam također i na potrebu daljnjeg istraživanja ove teme i provjeru dobivenih rezultata.

Zaključak

Provedenim istraživanjem pokušali smo utvrditi postojanje povezanosti faktora ekstraverzije i njegovih faceta s određenim glazbenim preferencijama. Osobina ekstraverzije uključuje aktivnost, energičnost, te potrebu za društvom i stimulacijom, pa smo stoga pretpostavili kako će ekstraverzija biti povezana sa stilovima koji zadovoljavaju navedene karakteristike. Dobiveni rezultati u skladu su s predviđanjima iako se ne podudaraju u potpunostima s rezultatima dobivenim u prethodnim istraživanjima, a stupanj povezanosti je mali.

Očekivali smo pozitivnu povezanost faktora ekstraverzije s međunarodnim glazbenim stilovima no ona nije potvrđena. S međunarodnim glazbenim faktorima, točnije intenzivnim faktorom povezana je samo faceta traženja uzbuđenja. S regionalnim glazbenim stilovima dobivena je pozitivna korelacija ekstraverzije s alternativnim faktorom, kao što je i očekivano, te korelacija svih faceta osim traženja uzbuđenja s navedenim glazbenim faktorom. Osim toga, faceta društvenosti korelirala je regionalnim konvencionalnim faktorom, kao i faceta pozitivnih emocija.

Na razini pojedinih glazbenih stilova dobivene su niske negativne korelacije facete društvenosti s međunarodnom metal i klasičnom glazbom, što je u skladu i s nalazima prethodnih istraživanja, a osim toga i faceta topline negativno korelira s metal glazbom. Očekivani nalaz je i korelacija asertivnosti s jazz i soul/funk međunarodnim stilovima, te traženja uzbuđenja s elektroničkom/dance glazbom. Kod regionalnih glazbenih stilova potvrđena su očekivanja o povezanosti ekstraverzije s rock, ex-yu, pop-rock, funk i reggae/dub glazbom, kao i faceta društvenosti i pozitivnih emocija. Također, povezanost je utvrđena i za facetu aktivnosti s pop-rock, rock i zabavnom glazbom. Činjenica da rezultati ipak upućuju na postojanje povezanosti između ekstraverzije, njenih faceta i određenih glazbenih stilova ukazuje na potrebu daljnog istraživanja i produbljivanja ove teme.

Literatura

- Blacking, J. (1995). *Music, culture and experience*. Chicago: University of Chicago Press.
- Blumler J. G. i E. Katz (1974): *The Uses of Mass Communication*. Newbury Park, CA: Sage.
- Butković, A. Vukasović, T. i Bratko, D. (Ur.) (2010). Ličnost i glazbene preferencije. XX. *Psihologijska škola*. Zagreb: FF press.
- Cattell, R. B. (1966). "The Scree Test for the Number of Factors." *Multivariate Behavioral Research*, 1(2), 245-276.
- Christenson, P.G. i Peterson, J. (1988). Genre and gender in the structure of music preferences. *Communication Research*, 15, 282-301.
- Costa, P.T, McCrae, R.R. (2005) A Five-Factor Model perspective on personality disorders. John, O., Pervin, L.A., Robins, R.W. (Ur.), *Handbook of Personality: Theory and Research* (str. 159-181). The Guilford Press.
- Cross, I. (2009). The nature of music and its evolution. U.S. Hallam, I. Cross i M. Thaut (Ur.), *The Oxford Handbook of Music Psychology* (str. 3–13). Oxford: Oxford University Press.
- Delsing M.J.M.H., Ter Bogt T.F.M., Engels R.C. M.E. i Meeus W.H.J. (2008). Adolescents' Music Preferences and personality Characteristics. *European Journal of Personality*, 22, 109-130.
- Dollinger, S.J. (1993). Personality and music preference: Extraversion and excitement seeking or openness to experience? *Psychology of Music*, 21(1), 73-77.
- Goldberg & al. (2006). The international personality item pool and the future of public-domain personality measures. *Journal of Research in Personality* 40, 84–96.
- Hargreaves, D.J. i North, A.C. (eds.) (1997). *The social psychology of music*. Oxford: Oxford University Press.
- Hargreaves, D. J., & North, A. C. (1999). Developing concepts of musical style. *Musicae Scientiae*, 3, 193–216.
- Hodges, D. A. (1999). Human musicality. In D.A. Hodges (Ur.), *Handbook of music psychology* (str. 29–68). San Antonio: IMR Press.
- Jung, C. G. (1921). *Psychological Types or The Psychology of Individuation*. London: Kegan Paul Trench Trubner.

- Larsen, R.J. i Buss, D.M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Little, P. i Zuckerman, M. (1986). Sensation seeking and music preferences. *Personality and Individual Differences*, 7, 575- 577.
- McCown, W., Keiser, R., Mulhearn, S. i Williamson, D. (1997). The role of personality and gender in preferences for exaggerated bass in music. *Personality and Individual Differences*, 2, 543- 547.
- McCrae, R.R. i Costa, P.T., Jr. (1999). A Five- Factor Theory of Personality. *Handbook of personality theory and research*, 102–138. New York: Guilford Press.
- Pearson, J.L. i Dollinger, S.J. (2004). Music preference correlates of Jungian types. *Personality and Individual Differences*, 36, 1005-1008.
- Rawlings, D., Hodge, M., Sherr, D. i Dempsey, A. (1995). Toughmindness and preference for musical excerpts, categories and triads. *Psychology of Music*, 23, 63-80.
- Rentfrow, P.J. i Gosling, S.D. (2003). The Do Re Mi's of Everyday Life: The Structure & Rentfrow, P.J. i Gosling, S.D. (2006). Message in a ballad: The role of music preferences in interpersonal perception. *Psychological Science*, 17, 236-242.
- Personality Correlates of Music Preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, No.6, 1236- 1256.
- Reić Ercegovac, I. i Dobrota, S. (2011). Povezanost između glazbenih preferencija, sociodemografskih značajki i osobina ličnosti iz petfaktorskog modela. *Psihologijske teme*, 20,1, 47.66.
- Rosengren, K. E., Wenner, L. A., & Palmgreen, P. (1985). *Media gratifications research*. Beverly Hills: Sage.
- Schäfter, T. (2008). Determinants of Music Preference. Disertation. Chemnite University of Technology.
- Schwartz, K.D. i Fouts, G.T. (2003). Music Preferences, Personality style and Developmental Issues of Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*. 32(3), 205-213.
- Zillman, D. i Gan, S. (1997). Musical taste in adolescence. U: D.J. Hargreaves i A.C. North (Ur.), *The social psychology of music* (str. 161-188). London: Oxford University Press.
- Zweigenhaft, R.L. (2008). A Do Re Mi Encore. A closer look at the Personality Correlates of Music Preferences. *Journal of Individual Differences*, 29 (1), 45–55.

Prilog 1

Popis međunarodnih i regionalnih glazbenih stilova s primjerima izvođača

Međunarodni glazbeni stilovi

1. KLASIČNA
2. JAZZ (Miles Davis, Ella Fitzgerald, Louis Armstrong)
3. BLUES (BB King, Eric Clapton, Muddy Waters)
4. ALTERNATIVNI ROCK (Nirvana, Radiohead, The Cure, The Smiths, Velvet Underground)
5. ROCK (The Beatles, Rolling Stones, Led Zeppelin, Red Hot Chilli Peppers)
6. METAL (Iron Maiden, Metallica, Helloween, Marduk)
7. PUNK (Sex Pistoles, Green Day, Dead Kennedys)
8. COUNTRY (Johnny Cash, Dolly Parton, Shania Twain)
9. POP (Madonna, Michael Jackson, Lady Gaga, Phil Collins)
10. RELIGIOZNA (gospel, gregorijanika)
11. SVJETSKA ETNO GLAZBA (Enya, Edith Piaf, Amalia Rodrigues, Gypsy Kings, Femi Kuti)
12. GLAZBA IZ FILMOVA (soundtrack)
13. RAP/HIP-HOP (Eminem, Jay-Z, Lil' Kim, Wu-Tang-Clan)
14. SOUL/FUNK (James Brown, Alicia Keys, Jamiroquai, Aretha Franklin)
15. R'N'B (Beyonce, Rihanna, Black Eyed Peas, Usher)
16. ELEKTRONIČKA/DANCE (Kraftwerk, Prodigy, Depeche Mode, Moby, Pendulum)
17. LATINO (Shakira, Ricky Martin, Enrique Iglesias, Julio Iglesias)
18. REGGAE/SKA/DUB (Bob Marley, Ska-P, Asian Dub Foundation)

Regionalni glazbeni stilovi

1. ROCK (Psihomodo Pop, Hladno Pivo, Let 3)
2. EX-YU (Azra, Bijelo Dugme, Bajaga, EKV)
3. POP-ROCK (Parni Valjak, Ramirez, Crvena Jabuka)
4. POP (Tony Cetinski, Massimo, Nina Badrić, Novi Fosili)
5. ZABAVNA (Magazin, Jole, Mišo Kovač)
6. RAP/HIP-HOP (TBF, Elemental, Edo Maajka, Tram 11)
7. FUNK (Dino Dvornik, Soul Fingers)
8. DANCE (Colonia, ET, Karma)
9. FOLKLOR/ETNO (Lado, Dunja Knebl, Krijes, Cinkuši)
10. KLAPSKA GLAZBA (Cambi, Maslina, Maestral)
11. ŠANSONE (Ivo Robić, Arsen Dedić, Tereza Kesovija)
12. JAZZ (Matija Dedić, Boško Petrović, Tamara Obrovac)
13. REGGAE/DUB (Stillnes, Dubioza Kolektiv)
14. METAL (Vega, Rising Dream)
15. DUHOVNA/CRKVENA
16. DOMOLJUBNA (Thomspon, Miroslav Škoro)
17. NARODNA (Halid Bešlić, Krunoslav Kićo Slabinac, Slavonske Lole)
18. TURBO-FOLK (Ceca, Seka Aleksić, Mile Kitić)